

OLGA ZE ZAHRADY ŽIVLŮ
TAJEMSTVÍ DIVOKÉ ZAHRADY
KOMPOST NIKDY NENÍ NUDNÝ
VYPĚSTUJEME SI ZÁSTĚNU
KOMPOST V DĚJINÁCH

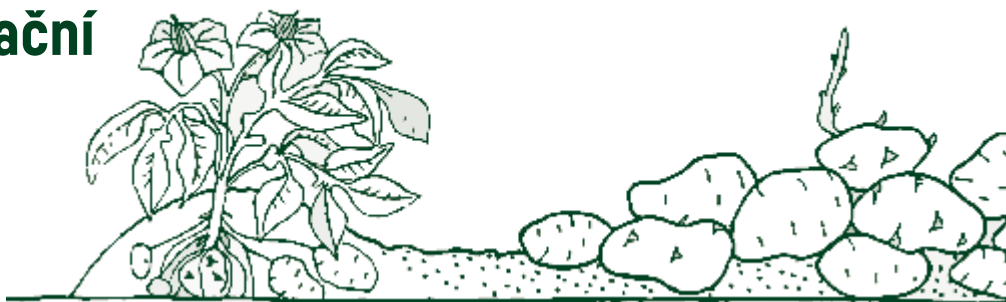
Školní Zahrada

Časopis je možno odebírat elektronicky prostřednictvím: www.skolni-zahrada.cz

ČASOPIS
PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU
ČÍSLO 1/2025

Zahrada mezigenerační

Měla jsem tu kliku, je to už pěkných pár desítek let, že jsem rok chodila do venkovské dvoutřídky. Nevím, jestli jsem někdy v životě byla tak šťastná jako tam... Tedy – po vyučování... Veliká školní zahrada, les hned za dřevým plotem, bezpečně před ním i za ním, svoboda, volnost, kamarádi z chalup i statků... A pan Sedláček. Starý pán, který učil skupinku osmi-, desetiletých dětí ze zahradnického kroužku stříhat stromy, roubovat, vidět, vnímat. Byl v mých očích tehdy kouzelníkem. Nejenže věděl, kam poroste příští jaro nová větvička. On dokonce uměl stříhem nad patřičným očkem té větvičky říct, kterým směrem má vyrazit! A prozradil nám, jak to zařídit. Možná kvůli panu Sedláčkovi dneska dělám redaktorku Školní zahrady. Všechno nám, několika děckám, které to bavilo, ukázal. Názorně, na vlastní oči, na vlastní hmat, vlastní nos. Žádný youtube, žádný reels. Ne, pan Sedláček nebyl kouzelník, byl to umělec, který věděl, jak funguje příroda v jeho

nejbližším dosahu, a uměl s ní spolupracovat. A přitom to byl obyčejný děda někoho z těch děcek, který nám jen s trochou trpělivosti, laskavosti a šikovnosti ukázal to, co dělal celý život. Byla to prostě radost, kterou si pamatuji desítky let, jako by to bylo před týdnem. Inu, mezigenerační učení. Dneska má pestřejší podoby, míň jednosměrné... I když... Co já vím... ale přece jen už tuším, jaká radost byla a je i na té dávající straně. ●

Hanka Kolářová

**„Mezigenerační učení znamená
učit se znalosti a dovednosti
mezi dvěma generacemi
k jejich vzájemnému prospěchu
i prospěchu společnosti.“**

[Ritu Sharma, Univerzita Dillí]

CO A JAK

Mezigenerační učení

Zahrady – prostředí jako stvořené pro mezigenerační učení.

LIDÉ ZE ZAHRAD

Olga ze zahrady živlů

Olga Kosíková je v ZŠ a MŠ Telecí na Pardubicku ředitelkou. Učí výtvarnou výchovu, výchovu ke zdraví a vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Kromě toho stojí za proměnou školní zahrady otevřené všem a vždy, kterou představujeme na středové dvoustraně.

Když se řekne zahrada, představím si klidné místo plné zeleně. Je to klidné místo, ale zároveň i pestré. Místo, kde se dá odpočívat, ale i tvořit. Vybaví se mi místo, kde nesmí chybět vonící květiny, stromy, prostory pro pěstování, zpívající ptáci či jiní živočichové...

Nejsem velký zahradník, své zahradě nechávám spíše volnější prostor a mám radost, když se mi podaří něco vypěstovat. Zahrada je kousek živé přírody, který se neustále mění. Během roku se v ní odehraje neuvěřitelné množství procesů. Doma mám malou zahrádku, zato kolem školy je obrovský prostor, který skrývá neuvěřitelné možnosti.

O zahradu školy se staráme spolu s dětmi, a dokud nebyla možnost zapojení se do Proměny zahrad, vše jsme si na zahradě dělali svépomocí a s minimálními náklady. O možnosti zapojit se jsem věděla již dříve. Ale čas ušláp až ve chvíli, kdy jsem kolem sebe měla dobrý tým, který mě v zapojení podpořil a byl jeho součástí. S kolegyní Veronikou Dvořáčkovou jsme sepsaly žádost a ona vyšla. Díky projektu Proměna zahrady se mi otevřely nové výzvy – komunikace s odborníky, spolupráce s paní architektkou, hledání realizátora projektu, fundraising ... Myslím, že jsem byla a stále jsem součástí skoro každého kroku proměny naší zahrady. A proč? Protože mi to dává smysl. Máme možnost proměňovat místo, které je nejen místem pro vzdělávání, ale v duchu přírodních zahrad vytváříme i místo, kde podporujeme biodiverzitu a udržitelný přístup, vytváříme zdravější a krásné prostředí.

Kromě toho všeho otevíráme možnost komunitního života, kde se lidé všech generací scházejí, pořádají akce a budují nové vztahy. Právě takovéto zahrady mají moc měnit prostředí i lidské vztahy k lepšímu. ●

Olga Kosíková
Foto: nadace KKFF

Plné smyslových podnětů neustále se proměňujících během ročních období, během dne i minuty. Plné viditelných i skrytých vztahů mezi rostlinami, biotopu a zvířenou. Zahrady – prostředí relativně snadno, bezpečně, krásně i účelně ovlivnitelné přáním a prací člověka. A což teprve školní zahrady s prvky pro vzdělávací aktivity i odpočinek! Přímou se nabízí jako prostor pro „učební partnerství založené na vzájemnosti a reciprocitě, do něhož jsou zapojeni lidé různého věku a v němž generace společně pracují na získávání dovedností, hodnot a znalostí“, jak mezigenerační učení definoval projekt Evropská síť mezigeneračního učení.

„Mezigenerační učení je učení záměrným i nezáměrným, jak vědomé, tak nevědomé, dále senzomotorické, verbálně kognitivní či sociální učení, celoživotní a všeživotní, převážně neformální a informální,“ uvádějí v publikaci *O mezigeneračním učení* Milada Rabušicová, Lenka Kamanová a Kateřina Pevná. Během učení se „žák“ může stát „učitelem“ a naopak. Nejdůležitější jsou: potřeba příjemce a zkušenost edukátora, který ji chce dále předávat.

KNIHOVNY INSPIRACÍ

Autorky zmíněné publikace se na půdě Ústavu pedagogických věd FF MU v Brně před časem zaměřily na programy mezigeneračního učení v knihovnách, které mohou docela dobře inspirovat i aktivity ve školních

zahradách. V zahraničí se podle nich první mezigenerační programy objevovaly v 60. letech minulého století, ve věku hippies, v reakci na společenské změny charakteristické rostoucím sociálně-kulturním oddalováním mladší a starší generace. Omezovala se pestrost oblastí, „kterým by více generací rozumělo podobným způsobem, ať už se jedná o hudbu, výtvarné umění, či nové technologie“.

Generační propasti se od té doby dále prohlubují. Ale i u nás se zvolna rozvíjejí mezigenerační programy – například na rozvoj života a bezpečnosti komunit, vytváření míst pro setkávání různých generací, programy mentoringu, kdy zkušenější podporuje méně zkušeného, prevence násilí a předcházení konfliktům, programy sociálního zapojování, zprostředkování historie a kulturního dědictví prostřednictvím ústních vzpomínek žijících svědků...

Jako programy v zahradě si můžeme představit třeba: setkávání dospělých dobrovolníků s dětmi, které mají problémy; spolupráci se seniorskou organizací při vzdělávacích akcích; umělecké aktivity pro děti, rodiče i prarodiče [umožňují generacím oboustranně nahlédnout do světa těch druhých]; společné kurzy pro prarodiče a vnoučata s utvářením věkově smíšených pracovních týmů; zapojení prarodičů do programů letních táborů; programy „adoptivních“ vnoučat a prarodičů...

DŮLEŽITÉ: VYBAVENÍ ZAHRADY

Pokud se školní zahrada otevře trvale nebo příležitostně starším generacím, bude potřebovat určité vybavení. Jaké by mohlo být? Volný prostor pro pobý-

U litvínovské knihovny

Prachatická mezigenerační zahrada Křižovatka u parku

Školní zahrada | 1/2025

vání, krytý altán, lavičky i přenosná sedátka, ohniště, kouty pro menší skupiny, různorodá výsadba včetně bylinek a ovocných stromů, atrakce jako jezírko, kompost s okýnkem, malá naučná stezka zahradou, záhony pro sezónní pěstování, přístup k WC a pitné vodě, nářadí k zapůjčení, vybavení pro hry na chodníku, petank, vodní hrátky, cvičební prvky pro více generací... Určitě vás napadne leccos dalšího.

Několik dobrých zkušeností s komunitními prostory mají v Prachaticích. Na vzniku mezigenerační zahrady v centru města Křížovatka u parku se zhruba před deseti lety podíleli jednotlivci všech věkových kategorií a místní neziskovky. Při nedávné revitalizaci této zahrady „společnými silami srovnali terén u domu a vyložili ho kameny, vytvořili pás keřů s borůvkami, rybízem a angrešty, osadili vyvýšené truhlíky, instalovali sudy na dešťovou vodu na zalévání, vybudovali hmatový chodníček, nakoupili nové stoly a židle, umístili do zahrady kuželník, knihobudku, hmyzí domeček či novou kruhovou lavičku kolem brízy... Zahradu se podařilo proměnit v příjemné místo pro odpočinek a pořádání nejrůznějších akcí a aktivit,“ uvádí podporující Nadace Via.

DALŠÍ PŘÍKLADY ZAHRAD PRO KAŽDÝ VĚK

Nápadem vytvořit u litvínovské knihovny komunitní zahradu začal jiný projekt podpořený praktickými zkušenostmi společnosti Ko-koza a finančně Nadací Via: „Jako první krok knihovna rozhlásila svůj nápad mezi čtenáře a obyvatele Litvínova a požádala je o pomoc s vytvořením záhonů. Na jejich budování

a sestavování nábytku se podílelo asi 30 dobrovolníků od dětí po seniory. Provoz zahrady začal v květnu 2023 akcí Sousedské grilování... Zde se lidé dozvěděli, jak získat vlastní záhonek a co je tento rok čeká.“ Pak probíhaly další akce zaměřené na budování komunity, udržitelný rozvoj, zahradnická a ekologická témata.

Kolem domečku Mezigeneračního a dobrovolnického centra TOTEM v Plzni na Doubravce začala v roce 2020 vznikat mezigenerační zahrada. Od té doby prošla řadou proměn a stala se příjemným místem uprostřed rušného města. Pravidelně ji obhospodařuje skupina seniorů – Klub zahrádkářů, scházejí se na ní i další senioři s dětmi z nedaleké mateřské školy. Je tak prostorem k zahradničení i mezigeneračnímu dialogu, stejně jako výukovým prostorem a příležitostí ukázat, jaké rostliny lze pěstovat i jak je zužitkovat, místem setkávání se. Sází se tu hrášek, tahá řepa, vaří lečo, povídá, třeba o včelách a vůbec o hmyzu, zdobí stromek, zjišťuje, který tulipán nejvíce voní, recyklují květináčky, hledají se žížalky z kompostu, jedí jahůdky, cvičí střihání velkými nůžkami... Za prohlédnutí rozhodně stojí bohatá fotogalerie aktivit této mezigenerační zahrady. ●

Přípravila Hanka Kolářová
s využitím v textu uvedených zdrojů
Foto: www.nadacevia.cz
a www.totemplzen.cz

Mezigenerační a dobrovolnické centrum Totem Doubravka v Plzni

INSPIRACE

Tajemství Divoké zahrady

Naše škola ZŠ a MŠ Brno, Jihomoravské náměstí 2, se rozhodla proměnit svou zahradu v místo plné dobrodružství a poznání. Projekt Tajemství Divoké zahrady se rozjel na plné obrátky.

Zahrada dříve sloužila spíše jako útočiště pro náletové keře a zastaralé herní prvky. Škola se rozhodla pro její přeměnu na moderní, inspirativní a především ekologicky přátelské prostředí. S podporou projektu Divoká zahrada jsme v roce 2023 osázeli nové rostliny, upravili terén. Naši malí žáci se pak vrhli na výrobu krmítek a hmyzích hotelů. V rámci školní družiny, pracovních činností a výtvarné výchovy vznikla úžasná krmítka, pítka, kompostéry i keramické popisky k rostlinám.

Jedním z hlavních taháků projektu je vertikální naučná stezka, která umožňuje žákům pozorovat život v korunách stromů, na zemi i pod zemí. Kdo by si pomyslel, že sledování kořenů a malých živočichů může být tak fascinující? Naše pozorovací stanice se stala hitem a děti jsou nyní schopny sledovat růst rostlin a život pod povrchem země jako opravdoví vědci.

A co by to bylo za tajemnou zahradu bez trošky archeologie? V novém pískovišti děti „objevují fosílie“, které samy vyrobily z porobetonu a keramiky. Představte si jejich nadšení, když vykopou „prastaré“ zuby praturů nebo ulity trilobitů.

Aby si děti mohly užít pohodu a klid v přírodě, přibyla do zahrady houpačka. Není nad to si lehnout do houpací sítě a pozorovat ptáky zpívající ve větvích stromů. Tento relaxační prvek se stal oblíbeným místem, kde děti tráví svůj čas mezi aktivitami. Vše co pozorují, mohou hned zaznamenat na tabuli.

Poskytovatelem finančních prostředků pro naučnou stezku školní zahrady je Jihomoravský kraj. Naše zahrada se stále vyvíjí a přibývají nové prvky a aktivity. Tajemství Divoké zahrady zdaleka není odkryto celé. Těšíme se na další dobrodružství. ●

Mgr. Gabriela Ducháčková, Ph.D.
Foto: archiv ZŠ a MŠ Brno, Jihomoravské nám.

Telecí: zahrada pro všechny a pro každý den

Nápad vytvořit přirozené prostředí pro děti, pedagogy, veřejnost, a tím je motivovat, aby s dětmi chodili více ven, se v ZŠ a MŠ Telecí na Pardubicku vyvíjel několik let. Dokončenou proměnou zahrady vznikl úžasný mezigenerační prostor, který se využívá každodenně.

Náš sen jsme mohli proměnit ve skutečnost v roce 2021. Dali jsme s dětmi naše myšlenky na papír a získali jsme finanční podporu Nadace Proměny Karla Komárka (dnes nadace KKFF) v rámci grantové výzvy Zahrada hrou. Díky tomu se nám podařilo navázat spolupráci s paní architektkou Danou Václavíkovou, která vypracovala studii zahrady: Živly všemi smysly – odpočinková a výuková přírodní zahrada v Telecích.

Živly jsou hlavním tématem zahrady. Na živlech můžeme dětem, sobě i okolí zprostředkovat základní složky života kolem nás. Živly nás ovlivňují, můžou nás aktivovat, nebo naopak zklidňovat. Každý živel má své emoce, jako každý z nás. Skrze živly a smysly můžou děti i každý návštěvník zahrady bádát, zkoumat, pozorovat, objevovat, tvořit a uvědomovat si vlivy živlů. Živly, koloběh ročního období a zahrada jsou i součástí školního vzdělávacího plánu mateřské školy – Zahradou na cestě za poznáním.

V první etapě byly odstraněny staré hrací prvky, provedeny terénní úpravy a výsadba podpořená Nadací ČEZ. Vše probíhalo ve spolupráci s obcí Telecí, zemědělským družstvem, dětmi, jejich rodiči, prarodiči, dobrovolníky z místního spolku, skauty. Nové prvky jsou z akátového dřeva, vhodného pro venkovní zahradu vzhledem k jeho trvanlivosti. Nainstalovány byly hamaky, tunel se skluzavkou, podesta pod lískou a houpačky. Skvělou práci na realizaci odvedla firma Yggdrasilmont.

Zahrada je otevřená a přístupná všem, nejen pro mateřskou a základní školu, družinu, ale i pro veřejnost. Učení venku je u nás přirozená věc, přesto se proměnou zahrady objevily nové možnosti pro vzdělávání i komunitu. Podařilo se víc zapojit rodiče a místní do školních aktivit a jejich příprav – Podzimní slavnost, Vánoční jarmark, Otvírání či Uspávání zahrady, Bleší trhy, Benefiční pochod, Noc s Andersenem aj. V současnosti připravujeme instalaci vyvýšených záhonů spojenou s workshopem: jak takový záhon vytvořit. Už ve studii byl plán nabídnout jeden záhon rodinám v obecních bytech, aby si mohly samy něco vypěstovat.

Přidanou hodnotou zahrady se stalo propojení se Stromovou stezkou, která vznikla jako školní projekt paralelně s proměnou zahrady. Jedná se o 11 zajímavých stromových zastavení v malebném okolí obce Telecí [viz článek Dcera Zpívající lípy ve Školní zahradě 2024/2].

Zahrada nabízí příležitosti pro volné aktivity dětí i pro společnou činnost celé školky a školy. Z prostředí nově vzniklých zákoutí a prvků si každý návštěvník odnáší vlastní příběh, který může mít různou podobu – osobní nebo skupinové zážitky, společné výtvarné aktivity... Prvky na zahradě podněcují děti ke zkoumání a badatelství.

Nový prostor, který se nám podařilo vytvořit, přináší mnoho nadšení nejen nám ze školy, ale i návštěvníkům projíždějícím kolem. Proměna zahrady byla pro nás úžasná zkušenost. Čekají nás další etapy, další výzvy. Jsme rádi za pokračující spolupráci a podporu nadace KKFF. Jako jedna z pilotních mateřských školek máme možnost podílet se na vzdělávacím programu o venkovní předškolní pedagogice nazvaném „Zahrada je taky třída!“. Zahrada je pro nás prostor, kde můžeme sdílet zkušenosti, učit se jeden od druhého, pečovat o přírodu a společně růst. ●

Mgr. Veronika Dvořáčková

Mgr. Olga Kosíková

Vizualizace návrhu: Ing. arch. Dana Václavíková,

kreslil Ing. Ivan Hanzély

Foto: archiv nadace Karel Komárek Family Foundation

škola zahrada

Ekologická obra

„A co děláte s hnědými slimáky?“
Konverzační téma lidí ze zahrad časté
jako small talk o počasí.

Aby ne. Nájezd hnědých plzáků španělských může rázem ukončit radostné očekávání výpěstků. Způsob obrany je nepřehlédně. Jak na to, abychom si zároveň chemii nekazili zahradu? Odpověď nabízí spolek Přírodní zahrada.

VYZNAT SE V NICH

Plíži hrají důležitou roli při rozměňování odumřelých částí rostlin. Ve fungujícím ekosystému jsou nepostradatelní.

Nejvíce škod na zahradě způsobuje plázák španělský a slimáček sítkovaný. Šneci s ulitou, jako hlemýžď zahradní, škodí méně. Požer zejména mladých rostlin, znečištění rostlin slizem a výkaly mají na svědomí většinou slimáci bez ulity. Ale například až 15 cm dlouhý slimák největší (nezaměňovat s maximálně 5 cm dlouhým slimáčkem sítkovaným) se živí odumřelým materiálem a také vajíčky, a dokonce i dospělými slimáky jiných druhů, a je tedy na zahradě užitečný.

PŘÍLEŽITOST KE SPOLUPRÁCI

Plázák španělský je 8–12 cm dlouhý, hnědý až cihlově červený, zespodu tmavě šedý. Dospělý u nás nemá přirozeného predátora. Za jeho šíření zčásti může jednotvárná, silně hnojená kulturní krajina i málo druhově pestrá zahrada.

Ano, jsou to oškliváci...

Na kompostu se dějí viditelné
i neviditelné příběhy.

PRVKY ZAHRADY

Kompost nikdy není nudný

Kompost, to je taková křižovatka generací rostlin i drobných živočichů. Místo základní přeměny, laboratoř biologických, chemických a fyzikálních procesů, výroba čistého hnojiva, úložiště CO₂...

Nejspíš kompost na své školní zahradě už dávno máte. Ovšem, vždycky je co vylepšovat, zkoušet, pozorovat, zvláště na místě, kde probíhají takové podivuhodné proměny.

Ze stránek Ekoporadny Veronica jsme si půjčili definici kompostování: „kombinace aerobních a anaerobních biologických procesů, jejichž účelem je odbourat biologické látky v odpadu a převést je na stabilní humusové látky, prospěšné rostlinám. Dochází k hydrolyze bílkovin, sacharidů a tuků a objem odpadu se snižuje o cca 30 %. Výsledným produktem je kompost, který obsahuje především humus.“ Jak ty fascinující procesy nastartovat a jak to uvnitř kompostu chodí? Najdete podrobněji na:

CO DO KOMPOSTU (NE)PATŘÍ

Různé názory se objevují na to, co do kompostu patří a co ne. Plasty, kov, sklo, kameny, natřené dřevo, potíštěný papír, popel z uhlí... Pochopitelně a jednoznačně: ne.

Vaječné skořápky? Ano, usušené a nejmenno nadrcené. Zbytky masa a kosti? Přitahují hlodavce, mohou být riskantní hygienicky. Někdo ovšem navádí malé zbytky vařeného masa zahrabat doprostřed kompostu. A milovník konceptu zero waste si možná dá práci s kostmi: vyvaří je, usuší a rozele na prášek – a má žádané hnojivo zvané kostní moučka. Trus masožravců raději ne, kvůli riziku choroboplodných zárodků. Naopak trus býložravých králíků, slepic, skotu se spíš hodí, jen ohlídat hygienu. Pozor na kupované nekompostovatelné podestýlky pro drobná domácí zvířata. Shoda panuje, že do kompostu nepatří prach (z domácnosti) a sáčky od vysavačů – může obsahovat těžké kovy. Různé názory jsou na slupky z citrusů a banánů – i ty chemicky neošetřené mohou prý kontaminovat nepříjemnými druhy plísní... Vesměs se nedoporučuje kompostovat listí ořešáků, oddenkaté plevele jako pýr či bršlice (když je ale předtím usušíte,

určitě nic neprovedou), tůje... Ale jako skoro u všeho – záleží na množství.

BIOUHEL MÍSTO POŽÁRU

Čím dál populárnější je doplňování kompostu biouhlem – zuhelnatělými, nedokonalé shořelými kousky dřeva, zkrátka drobným dřevěným uhlím, nejlépe nadrceným. Biouhel vylehčuje půdu, váže vlhkost, chrání proti chorobám i zápachu, podporuje mikroorganismy v půdě a má další dobré vlastnosti. Je to vlastně bezpečná napodobenina přírodního vylepšení půdy požárem. Navíc váže dlouhodobé CO₂, tedy přispívá ke stabilizaci klimatu. Vyrábí se pálením drobného dřeva a jeho uhašením ve správnou chvíli ve speciálních kónických kovových nádobách. Ale snadno si ho sami připravíte i třeba v korbíčce ze starého kotlečka nebo v zahloubeném ohništi obloženém kameny. Více najdete na:

www.bydlimenazahrade.net/1/jak-si-jednoduse-vyrobit-vlastni-drevene-uhli/. Nebo podívejte na zábavné video Kompost – základ šťastného života: Pokud vám lépe vyhovuje spolehnout se na zkušené odborníky, kompost „umějí“ v Ekodomově. Na webu kompostuj.cz si počtete podrobně, ba najdete i nabídku, jak si nechat „na zakázku“ zavést kompostování ve škole či školce a třeba pořídit kompostér s pozorovacím okénkem do úžasného světa jménem kompost. ●

[kvá]

Foto: Hanka Kolářová

ana proti plžům

Platí na něj kombinace několika ekologických metod. Nejúčinnější je sběr, a to již od března, dubna u mladých plžů. Plzáci se přes den schovávají např. pod kusy dřeva či prkny – rozmístíte je jako pasti. Může to být i příležitost pro zapojení uživatelů a návštěvníků zahrady spojená se soutěží, kdo víc...

Pozor: mrtví (přeseknutí) plži fungují jako návnada a přitahují nové plže. Proto sebrané slimáky přelijte horkou vodou, pak vyhodte na kompost nebo do hnědé popelnice.

Podporujte na zahradě živočichy, kteří vám proti plzákům pomohou, jako jsou ježci, rejsci, ropuchy, ještěrky, střeplíci, světlušky, stonožky, slimák největší...

KOMBINUJTE A ČTĚTE

Kombinovat můžeme s dalšími ekologicky šetrnými opatřeními, jako je užití parazitických hlístic, vypuštění indických běžců či kachen pižmavek do zahrady. Aplikace granulí s fosforečnanem železitým plošně brzy na jaře je jinak neškodná, ale odnesou to i šneci s ulitou.

Mezi preventivní opatření patří: zalévat ráno a jen ke kořenům; zřít na podzim a nechat půdu přemrznout a na jaře vystavit slunečnímu záření, aby se zničila vajíčka plzáků; mulčovat jen tenkou vrstvou savého materiálu nebo suchými pilinami, slámou, pískem, dřevěným popelem; jednotlivě chránit ohrožené rostliny ohrádkou; zalít jichou z listů rajčat; okolo zeleninových záhonů udržovat krátký trávník...

A pro pořádek: účinná látka metaldehyd nebo methiokarb obsažená v mnoha granulích proti slimákům je prudký jed, který ohrožuje ostatní zvířena i lidské zdraví. Zjistujte si dobře, co pro zahradu volíte.

Podrobně si o obraně proti plzákům přečtete v infolistech, odkud jsme do článku vybrali: ●

*Plži – ekologická ochrana, příručka,
Přírodní zahrada, z. s.,
vybráno a upraveno (ršz), volně ke stažení:
Foto: Hanka Kolářová*

METODIKA

Vypěstujeme si zástěnu

Vytvořit na zahradě chráněné místo pomocí silných rychle rostoucích rostlin je jednoduchá aktivita se zaručeným úspěchem. Dát se do ní může tým ve složení od malých dětí přes školáky, učitele a rodiče až po seniory, včetně osob s hendikepy.

Jaké účinky a výstupy tato aktivita může přinést: hmatové vnímání (tvary a velikosti semen, hloubení důlků v hlíně); trénování jemné motoriky; plánování kroků po celou sezónu – od výsevu po sklizeň; trpělivost, než vše začne klíčit, vyroste do krásy; vytrvalost, závazek – z důvodu potřeby pravidelné péče; spolupráce a výměna zkušeností mezi účastníky během celé sezóny; podněty k průběžné mezilidské interakci (jak se daří našim rostlinám, udělali jsme všechno dobře?); denní pozorování a radost z růstu rostlin; zážitek z úspěchu při vícenásobném využití – pohledová clona, materiál na kreativní tvorbu (semena, části rostlin), krmivo pro ptáky, semena na příští rok...

Budete potřebovat semena, malé květináčky (třeba vymyté kelímky od jogurtu) a zeminu s přidáním cca 1/3 písku při předpěstování, vodu, konev, rycí vidle, motýčku, mulčovací materiál (třeba jemně posečenou

trávu), případně tyčky na podepření rostlin.

Vhodné rostliny: slunečnice, okrasná kukuřice, povijnice, lichořeřišnice. Možná sami vymyslíte i další. (Jedlou a trvalejší alternativou mohou být topinambury.)

Vhodná doba k výsevu je od konce dubna do poloviny května.

Péče o přírůstky, odstraňování plevelů, přihřívání se uskutečňuje v následujících týdnech. Zalévání je nutné při extrémním horku.

Pokud slunečnice se semeny necháme na místě přes zimu, stanou se oblíbeným lákadlem pro ptáky.

Prostor můžeme utvářet i osázením velkých květináčů (o průměru min 50 cm) a truhlíků. ●

Podrobnější návod:

*Zahradní terapie – teorie, věda, praxe.
Z rakouského originálu připravila a vydala
Lipka, Brno 2013, editorka českého vydání Dana
Křivánková. Autorka aktivity Elisabeth Plitzka.
Vybráno a upraveno (ršz)*

METODIKA

Kompost v dějinách

Kompostování je proces, který byl naprosto samozřejmý pro naše předky, ale v posledních desetiletích na něj lidé bohužel trochu zapomněli. Kompost (například na vaší školní zahradě) by bylo škoda nevyužít při učení venku. Zdaleka to nemusí být jen biologie...

Vzdělávací oblast: dějepis

Věk: 5.–9. třída

Čas: 45 minut

Pomůcky: tužka, papír, podložka

Učitel otevře diskusi o tom, zda se nám z minulosti (v návaznosti na období, kterým se aktuálně s žáky zabývá) zachovaly nějaké organické zbytky. Může probíhat sběr nápadů na tabuli nebo diskuse ve dvojicích či menších skupinkách. O shromážděných nápadech následně učitel diskutuje se žáky. Tipy na otázky podněcující diskusi: Co mohou archeologové vyčíst z organických zbytků?

ků? Jaké typy organických zbytků se nejčastěji dochovají? V jakých podmínkách se nejlépe uchovávají organické materiály? Jde u zachovalých organických zbytků jen o odpad? ●

*Zdroj: Metodický list Kompost, autorky:
Venuše Makrlíková, Klára Tydlitátová.
Vydal Spolek Ametyst. Volně ke stažení:
[http://www.ametyst21.cz/ev/ke-stazeni/
metodicke-listy/](http://www.ametyst21.cz/ev/ke-stazeni/metodicke-listy/)
Vybráno a upraveno (ršz)*

Metodická příručka **Manuál mezigenerační spolupráce** vznikla v rámci projektu Podpora seniorů prostřednictvím mezigenerační spolupráce. Najdete v něm stručné shrnutí zásad pro mezigenerační aktivity, návody na mezigenerační cvičení předškolních dětí a seniorů, náměty z oblasti muzikoterapie, aromaterapie, canisterapie, dále návody na společenské hry, výrobu hmyzího domečku. Zabývá se i dobrovolnictvím seniorů, mj. v dětských zařízeních. Volně ke stažení na: <https://2generace.cz/prirucka-mezigeneracniho-setkavani/>

Senior klub v chaloupeckém ekologickém centru Baliny je místem pro tvorivost, přírodu i komunitu, který pro své aktivity využívá i krásnou balinskou zahradu uzpůsobenou pro zahradní terapii. V areálu na Balinách také pořádají **pobyťový tábor pro (pra)rodiče s dětmi** od 3 do 7 let nazvaný Indiánskou stezkou, a to 6.–10. 7. 2025. <https://www.chaloupky.cz/indijskou-stezkou/>

Cyklus seminářů Jak na školní klima zahrady aneb Jak projít se zahradou změnou klimatu a jak ji využít pro vzdělávání pro učitele obou stupňů ZŠ, vedoucí volnočasových aktivit, vychovatele ŠD, rodiče domškoláků a další zájemce organizuje ekocentrum Chaloupky. Budete-li mít zájem podobný seminář uspořádat také ve vaší školní zahradě, ozvěte se, rádi se s vámi domluvíme. Kontaktní osoba: Mgr. Iva Kopecká, iva.kopecka@chaloupky.cz. Přihlásit se na semináře můžete na stránkách:

www.chaloupky.cz

Spolek **Přírodní zahrada, z. s.**, zveřejnil na svém webu nově zpracované informační materiály k žadáním tématům, **jak si poradit se mšicemi, mravenci a slímáky**, pokud vás na zahradě obtěžují. Dozvíte se základní informace o životě těchto živočichů a doporučení ekologických preventivních a přímých opatření. Další nová brožura **Divoký koutek** popisuje základní prvky koutku a hmyz žijící v tomto prostoru zahrady, nechybí ani rady a nápady na založení koutku. Zdrojem byly informační materiály partnerské organizace Natur im Garten, které Přírodní zahrada, z. s., doplnila o doporučení svých poradců. Tyto nové i starší brožury najdete zdarma na novém webu spolku:

www.prirodnizahrada.eu/publikace-ke-stazeni

CHALOUPKY

Užíme věci přírody

Jak na školní KLIMATICKOU ZAHRADU

SEMINÁŘ JAK PROJÍT SE ZAHRADOU ZMĚNOU KLIMATU A JAK JI VYUŽÍT PRO VZDĚLÁVÁNÍ

Jak upravit školní zahrady na zahrady odolné proti extrémům počasí, suchu, vysokým teplotám? Praktické ukázky výuky v zahradách, týkající se témat jako je půda, voda, světlo, počasí a také mitigační a adaptační opatření

Cena: 600 Kč (program + drobné občerstvení)

Pro učitele obou stupňů ZŠ, vedoucí volnočasových aktivit, vychovatele/ky ŠD a další zájemce

TERMINY A MÍSTA:

Všechny semináře se konají ve školních zahradách, stačí je přinést.

Vysočina, ZŠ Krásovy domky Pelhřimov, st. 23.04.2025, 12–16h

Vysočina, ZŠ Nové Veselí, út. 29.04.2025, 9–13h

Pardubický kraj, ZŠ Slatiňany, po. 05.05.2025, 9–13h

Vysočina, ZŠ Přibyslav, út. 22.05.2025, 13–17h

Jihočeský kraj, ZŠ Kunžak, pá. 30.5.2025, 9–13h

Financováno Evropskou unií

NextGenerationEU

Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo vnitra

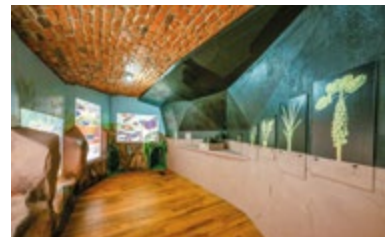
Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií a fondem Next Generation EU.

Více: www.chaloupky.cz/seminare-jak-na-skolni-klimatickou-zahradu/

Bzuket školních zahrad se jmenuje výstava v Národním pedagogickém muzeu a Knihovně J. A. Komenského v Praze ve Valdštejnské ulici. Ukazuje význam a historické proměny oblasti vzdělávání, která se dnes označuje jako ekologická výchova již od časů Marie Terezie. K vidění jsou mj. fotografie školních zahrad a sadů, nalezené v různých archivech. Bohatě obrazově pojatou výstavu doplňují interaktivní prvky. Návštěvníci se seznámí se dřevem ovocných stromů zrakem, hmatem i sluchem, dotknou se nejběžnějších druhů oblí, vyzkouší lehkost a krásu hedvábných tkanin nebo na vlastní kůži zažijí, jak se cítí včelka v buňce v plástvi. K výstavě je připraven vzdělávací program pro školní i mimoškolní kolektivy na objednávku. <https://nmpk.gov.cz/muzeum/expozice-vystavy/kratkodobé-vystavy>

Kurz pro poradce projektu Přírodní zahrada organizuje stejnojmenný spolek. Po jeho absolvování můžete certifikovat přírodní zahrady včetně ukázkových a poskytovat poradenství pro přírodní zahrady pod hlavičkou spolku. V rámci školení získáte komplexní přehled o přírodním zahradničení. Součástí je jak teorie, tak praxe – exkurze po zahradách a nácvik certifikace zahrad. Školení má dvě části, a to v termínech 21.–23. 3. a 30. 4. – 3. 5. 2025, z toho jeden den strávíte v Rakousku. Závažné přihlášky do 17. 3. 2025 na: <https://www.prirodnizahrada.eu/1/skoleni-poradcu-prirodnich-zahrad/>

školní
zahrada

ŠKOLNÍ ZAHRADA | 1/2025
ČASOPIS PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU

www.skolni-zahrada.cz

Jako přílohu časopisu Bedrník vydávají Chaloupky o. p. s. a lesní mateřská škola, ve spolupráci s partnery: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Přírodní zahrada, z. s., Pavučina, z. s., a nadace Karel Komárek Family Foundation.
Redakční rada: Ivana Poláčková, Martin Kříž, Dana Krivánková, Ivetta Machátová
Šéfredaktorka: Hana Kolářová | **Kresby:** Klára Křížová
Korektury: Kateřina Straková | **Grafická úprava:** Petr Kutáček
Tisk: Apis Press, s.r.o. | **Elektronická verze:** www.skolni-zahrada.cz.
FB: www.facebook.com/groups/skolni.zahrada.

Pavučina
skolní ekologické výchovy

CHALOUPKY

lipka

PŘÍRODNÍ
ZAHRADA
Krátkodobé výstavy

živica
inspiratione a změnou

Karel Komárek
Family
Foundation

Financováno Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

Ministerstvo životního prostředí

STATNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je financován Evropskou unií v rámci Národního plánu obnovy.